

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת חוקת, ג' תמוז התשע"ו

כשלון העם וכשלון ההנהגה

הרבה פירושים נאמרו על חטאם של משה ואהרן במי מריבה. התורה חוזרת בכמה פרשיות על כך שהסיבה לעונש היא: "וַעֲן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ, יב). בכך התורה מבארת לכאורה מהו החטא, אולם עדיין הדברים נשארים סתומים. המדרש עומד על כך ש"בכל מקום שמזכיר מיתתם שם מזכיר סורחונם" (ספרי במדבר). כלומר, הכתוב חוזר ומדגיש את חטאם כדי לומר שמשה ואהרן חטאו במי מריבה, ולא במקום אחר.

דווקא משום כך, מפתיע לגלות כי בנאומו בספר דברים תולה משה את העונש בעניין אחר לגמרי. בתוך הפסוקים בהם הוא מספר על עונשם של ישראל בחטא המרגלים הוא מוסיף: "גַם בִּי הִתְאַפְּףָה ה' בְּגִלְגָלְכֶם לֵאמֹר גַּם אֶתָּה לֹא תָבֵא שָׁם" (דברים א, לו). אין כאן אמירה מפורשת שהעונש של משה קשור לחטא המרגלים, אבל נראה שמשה רומז לקשר שכזה. כיצד מתיישבים הדברים עם האמירה המפורשת לפיה עונשו של משה הוא על חטא מי מריבה?

השאלה קשה עוד יותר כאשר מציבים את האירועים הללו על ציר הזמן. חטא המרגלים התרחש בשנה השנייה ליציאת מצרים, ופרשת מי מריבה בתחילת שנת הארבעים, בסמוך לכניסה לארץ, ובסמוך לנאומו של משה. על פי המתואר בספר במדבר, משה יודע במשך כל השנים שעל העם נגזר למות במדבר והוא עתיד להיכנס לארץ. משה מביא את הדור הבא אל קצה ארץ כנען, אבל מאבד את הזכות להכניסם ברגע האחרון כמעט. בנאומו לפני דור הנכנסים לארץ הוא משנה, לכאורה, פרט מהותי בסיפור. האם דבריו של משה יכולים להתיישב בליבם של השומעים? הרי עבורם פרשת המרגלים הוא אירוע הסטורי ואילו פרשת מי מריבה היא זכרון טרי. כיצד הם יכולים לקבל את דברי משה, כשהם יודעים שהגזירה נגזרה על משה לא לפני שנות דור אלא רק לפני כמה חודשים?

"אור החיים" הקדוש סולל בפנינו את הדרך ליישוב הקושי. על פי פירושו משה לא חטא בחטא המרגלים, והוא אמנם לא נענש יחד עם כל הדור, אבל כבר באותו זמן נקבע שישראל אינם ראויים להנהגתו של משה ולכן הוא לא ייכנס עימם לארץ. האמירה הנוקבת כנגד משה ואהרן בפרשת מי מריבה "וַעֲן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", באה לומר כי היה באירוע זה הזדמנות לתיקון חטא המרגלים. אם היו ישראל ראויים באותה שעה, גם משה היה פועל כראוי ובכך היה מקדש שם שמים ומקבע את אמונת ה' בלבם של ישראל. אם כל זה היה מתרחש הרי שעם ישראל היה שוב ראוי להנהגתם של משה ואהרן שהיו מכניסים אותם לארץ. נמצא שמשה איננו נכנס לארץ לא כעונש על חטא המרגלים או חטא מי מריבה, אלא כתוצאה משניהם גם יחד. ישראל אינם מתאימים להנהגתו של משה, כך נקבע כבר בחטא המרגלים. שגגתו של משה במי מריבה רק חזקה קביעה זו כשהראתה שאין למשה ולישראל את הכוחות לתקן זאת.

על פי דרכו של "אור החיים" ניתן להוסיף ולומר שמשה רואה בעצמו כמי שנושא במעין 'אחריות מיניסטריאלית' לחטא המרגלים. הוא הוציא אותם ממצרים במטרה להוליכם ולהביאם אל ארץ ישראל. הכשלון של העם הוא גם כשלונו המנהיג, ומשנקבע שהעם איננו נכנס לארץ גם ההנהגה צריכה להשתנות. גם פער הגילים מחייב את השינוי. הדור החדש זקוק להנהגה חדשה. רמז לכך יש עוד בפרשת המרגלים, שם נאמר שהיחידים מאותו דור שייכנסו לארץ הם יהושע וכלב, בעוד משה ואהרן כלל אינם מוזכרים בהקשר זה. משה מבין זאת, ואף רומז על כך בנאומו כשהוא אומר שכבר מאז נקבע שלא ייכנס לארץ. פרשת מי מריבה היא רק האירוע בו מצא בעל החוב את ההזדמנות לגבות את חובו.

כותב המאמר: הרב שאול ברוכי, אגף הנישואין, ארגון רבני צהר.

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

